

Harju Maakohus
Tallinna kohtumaja
Kohtunik Hannes Olev

Meie: 16.12.2024 nr 12-4/23-0011/012-71

Määruskaebus Harju Maakohtu 06.12.2024 kohtumäärusele asjas nr 2-22-13080

Tallinna Ringkonnakohus
Harju Maakohtu Tallinna kohtumaja kaudu
hmktallinn.menetlus@kohus.ee
Pärnu mnt 7
15084 TALLINN

Menetlusosalised

Pankrotivõlgnik, riikliku järelevalvesubjekt:
Osaühing Promantes (pankrotis, avalikus uurimises),
registrikood 11487258

Pankrotihaldur: Katrin Prükk, e-post
katrin@advocatus.ee

Määruskaebuse esitaja,
puudutatud isik

Maksejõuetuse teenistus. Esindaja juhataja Signe
Viimsalu, e-post: signe.viimsalu@konkurentsiamet.ee

MÄÄRUSKAEBUS

Maksejõuetuse teenistus esitab määruskaebuse Harju Maakohtu 06.12.2024 kohtumäärusele tsiviilasjas nr 2-22-13080, millega kohus määras Osaühingu Promantes (pankrotis, avalikus uurimises) pankrotihalduri Katrin Prüki **esialgseks tasuks** ajavahemikul 04.09.2023 kuni 17.07.2024 tehtud toimingute eest 6095 eurot (lisandub käibemaks 1340,90 eurot), mõista see välja võlgnikult ja määrata selle osaline kandmine summas 5275,32 eurot (lisandub käibemaks 1160,58 eurot) Konkurentsiameti **maksejõuetuse teenistuse eelarvest** OÜ Advokaadibüroo Advocatus pangakontole EE962200221025574604.

Määruskaebuse esitaja taotleb kohtumääruse tühistamist terves ulatuses.

Asjaolud

Harju Maakohus kuulutas Maksejõuetuse teenistuse ettepanekul 08.02.2023 määrusega välja varatu võlgniku Osaühing Promantes pankroti, mis viiakse läbi riikliku järelevalvemenetlusena ehk avaliku uurimisena.

Pankrotihaldur Katrin Prükk esitas 17.07.2024 kohtule taotluse haldurile esialgse tasu määramiseks ajavahemikus 04.09.2023 kuni 17.07.2024 tehtud toimingute eest pankrotimenetluses.

06.12.2024.a tehtud kohtumäärusest nähtub, et pankrotihaldur Katrin Prükk on 17.07.2024.a esitatud esialgse halduri tasu taotlust kohtule täpsustanud 09.09.2024.a ja 03.10.2024.a.

Pankrotihalduri 17.07.2024.a. esitatud esialgse tasu taotlusesse on märgitud menetlustoimingu kirjeldus ja ajakulu. Esialgse tasu taotlusesse ei ole pankrotihaldur lisanud kuupäevi, millal ta halduri iseseisvad menetlustoiming(ud) on läbi viinud.

Vastavalt pankrotiseaduse § 192¹ lõikele 2 teostab Maksejõuetuse teenistus haldusjärelevalvet pankrotihalduri üle pankrotimenetluses menetluse seaduspärase läbiviimise ning pankrotimenetluse kulude otstarbekusega seoses ning lõike 3 kohaselt ja aitab kaasa ühtse maksejõuetuse praktika kujundamisele pankroti-, saneerimis-, võlgade ümberkujundamise ja füüsilise isiku kohustustest vabastamise menetluses.

Pankrotiseaduse § 192¹ lg 4 kohaselt on teenistus on oma tegevuses sõltumatu.

1. Määruskaebuse esitamise õigus

1.1. Määruskaebuse esitaja leiab, et tal on õigus esitada määruskaebus.

1.1.1. TsMS § 198 lg 1 p 2 kohaselt on hagita menetluses menetlusosalisteks avaldaja ja muud asjast puudutatud isikud. Muude asjast puudutatud isikute kindlakstegemisel tuleb lähtuda sellest, kas menetluse ese on vahetult seotud isiku (asutuse) õigustega. Määruskaebuse esitaja on antud juhul samuti menetlusosaline.

1.1.2. Riigikohtu halduskohtukollegium on 26.11.2024.a võtnud menetlusse Maksejõuetuse teenistuse määruskaebuse Tallinna Ringkonnakohtu 22.05.2024.a kohtumäärusele asjas nr 3-24-146, mis muuhulgas kinnitab, et Maksejõuetuse teenistusel kui seadusega 01.01.2022.a loodud eraldiseisval ja sõltumatul haldus- ja riikliku järelevalveorganil kui iseseisval haldusorganil on kaebeõigus.

1.1.3. Maksejõuetuse teenistus on esitanud 13.09.2024.a. määruskaebuse Tallinna Ringkonnakohtusse analoogses finantseerimise küsimuses kohtuasjas nr 2-22-17271 (*pankrotihaldur Toomas Saarma esialgse töötasu taotlus ja menetlemine Stemwood OÜ avaliku uurimisena läbiviidavas pankrotimenetluses*).

1.1.4. Käesolevas asjas on olemuslikult tegemist riigi nimel avalik-õiguslikku funktsiooni täitva pankrotihalduri (HMS § 8 lg 1 mõistes haldusorgani) töötasu taotlemisega ja kindlaks määramisega nii pankrotivõlgnikult kui ka teiselt riigiasutuselt ehk riikliku järelevalve organilt (HMS § 8 lg 1). Seega on paraku tegemist riigi haldusesiseses õigussuhtes tekkinud võimaliku finantseerimise küsimusega, mille lahendamine võib kuuluda halduskollegiumi pädevusse.

1.2. Harju Maakohus on märkinud, et 06.12.2024 kohtumääruse peale võib esitada määruskaebuse Tallinna Ringkonnakohtule Harju Maakohtu kaudu viieteistkümne päeva jooksul määruse kättetoimetamisest alates. Maksejõuetuse teenistus sai Harju Maakohtu määruse kätte 09.12.2024.a. Seega on määruskaebus esitatud tähtaegselt.

2. Määruskaebuse põhjendused

2.1. Harju Maakohus on rikkunud pankrotihalduri esialgse tasu taotluse menetlemisel protseduurireegleid.

Pankrotihaldur esitas esialgse tasu taotluse 17.07.2024 ja kohus tegi kohtumääruse 06.12.2024. Pankrotihaldur on tasu taotlust kohtule väidetavalt täpsustanud kohtule 09.09.2024 ja 03.10.2024.

Kohus on rikkunud protseduuri selles osas, et on jätnud Maksejõuetuse teenistuselt (kelle eelarvet käesolev küsimus otseselt puudutab) mistahes halduri esialgse tasu määramise, osalise või täieliku kandmise või väljamaksmise küsimuses teenistuse menetlusse kaasamata ning esitatud taotluse, sh selles sisalduvate menetlustoimingute aja, mahu, teenistuse suuniste ja menetlustoimingute otstarbekuse osas arvamuse küsimata.

PankrS § 65 lg 3 kohaselt määrab kohus reeglina halduri taotlusel **pärast** pankrotitoimkonna arvamuse ehk avaliku uurimisenä läbiviidavas pankrotimenetluses **Maksejõuetuse teenistuse ärakuulamist** haldurile esialgse tasu, mis tasaarvestatakse pankrotimenetluse lõppemisel haldurile määratud tasuga.

Kohus ei ole teenistust esialgse tasu lahendamise menetlusse kaasanud ega teenistust mis tahes vormis ära kuulanud.

Maksejõuetuse teenistus (kelle eelarvet käesolev küsimus otseselt puudutab) ei ole kohtule esitatud pankrotihalduri tasu taotlust ennast, selle parandusi ega täpsustusi läbi vaadata ja kontrollida saanud ega mistahes arvamust või kooskõlastust kohtule enne lahendi tegemist anda saanud.

Loogiline on, et pankrotihalduri tööajatabelis (esialgses eelarves ja/või tegelikus) sisalduvat teavet hakkavad kohus ja Maksejõuetuse teenistus koos alles siis menetlema, kui vastavasisuline taotlus kohtusse on saabunud. Maksejõuetuse teenistuse eelarve kasutamise ja käsutamisega seotud küsimusi ei lahendata seaduse kohaselt ilma teenistuse osavõtuta.

2.2. Kohus ei ole teinud esialgse tasu taotluse menetlemisel pankrotihalduri üle järelevalvet ning on jätnud tuvastamata, kas esialgse tasu määramiseks pankrotivaras vahendeid on või mitte ning kohus on jätnud määrusesse märkimata, et pankrotihalduri töötasu väljamaksmine peab toimuma pankrotimenetluse lõpus.

Pankrotihaldur ei ole esitanud kohtule ega kohus ei ole iseseisvalt kontrollinud pankrotivõlgniku pangakonto väljavõtet või pankrotivara müügil sularahas maksmist tõendavaid alg- ja kuludokumente, et kontrollida, kas varatu pankrotivõlgniku pankrotivarasse on tegelikult midagi laekunud, mis annaks aluse esialgse tasu kindlaks määramiseks.

Pankrotiseaduse seletuskirja kohaselt on pankrotihaldurile tasu **määramisel** § 65 lg 1 üldnormiks, mis sätestab järgmised põhimõtted: 1) halduril on õigus saada oma ülesannete täitmise eest tasu; 2) tasu määrab kohus; 3) **tasu väljamaksmine toimub üldjuhul menetluse lõppemisel**. Seletuskirjas toodud muudatuse kohaselt peab haldurile määratav tasu katma ka halduri üldkulud.

Lisaks oli vaja seletuskirja kohaselt sätestada üldine põhimõte, et haldurile **tasu väljamaksmine toimub ka siis pankrotimenetluse lõpus**, kui pankrotimenetlus ei lõpe lõpparuande kinnitamisega, vaid mõnel muul, PankrS § 157 punktides 2–6 sätestatud alusel. Juriidilisest isikust võlgniku pankrotimenetluses, mis kestab üle kuue kuu, peab kohus määrama haldurile esialgse tasu **selleks vahendite olemasolu korral. Esialgse tasu suurus kokku ei tohi ületada poolt halduri tasu eelarvestatud suuruselt. Halduri taotluse lahendab kohus määrusega 30 päeva jooksul taotluse saamisest arvates.** Kuivõrd antud juhul on tegemist varatu äriühingu pankrotimenetlusega, siis pidi kohus määrust tehes realselt tuvastama ka selle, kas esialgse tasu määramiseks pankrotivaras vahendeid on või ei ole.

2.3. Vastavalt pankrotiseaduse § 192¹ lõikele 2 teostab **Maksejõuetuse teenistus haldusjärelevalvet pankrotihalduri üle** pankrotimenetluses menetluse seaduspärase läbiviimise **ning pankrotimenetluse kulude otstarbekusega seoses** ning lõike 3 kohaselt ja aitab kaasa ühtse maksejõuetuse praktika kujundamisele pankroti-, saneerimis-, võlgade ümberkujundamise ja füüsilise isiku kohustustest vabastamise menetluses.

Maksejõuetuse teenistus leiab, et avalik-õiguslike ülesannete täitmise eest on ka riikliku järelevalvena ehk avaliku uurimisena läbiviidavas pankrotimenetluses pankrotihalduril õigus töötasu saada.

Paraku peab Maksejõuetuse teenistus juhtima kohtu tähelepanu asjaolule, et **seadusandja ei ole kehtestanud** mitte ühtegi õigusnormi pankrotiseaduse peatükis 12¹, mis käsitleb teenistuse kui eraldiseisva haldusorgani loomist, selle pädevust, haldusorganile antud õigusi ja kohustusi, sh teenistuse eelarvest mistahes maksete tegemise protseduuri, sh pankrotihaldurite tasude välja maksmisega seoses (*nagu näiteks, et teenistusel oleks õigus või kohustus haldurile tasu enda eelarvest välja maksta*). **Pankrotiseaduse § 192¹ (mis määratleb Maksejõuetuse teenistuse pädevuse) ei sätesta, et teenistusel on õigus või kohustus enda kanda võtta ja välja maksta pankrotihaldurite (esialgseid) töötasusid.**

Avalikus õiguses kehtib (haldusorganile) reegel, et kõik, mis pole (õigusaktis) õigusena kirjas, on (haldusorganile) keelatud. **Seadusega antud volitusnorm, millega teenistusele ja/või teenistuse juhatajale kui eraldiseisvale sõltumatule haldusorganile antakse õigus või kohustus välja maksta mistahes kohtute poolt määratud mistahes pankrotihaldurite tasusid, kehtivas õiguskorras hetkel puudub.** Seega ei saa teenistus ega teenistuse juhataja pankrotihalduritele tasusid välja maksta (isegi juhul, kui kohus mistahes tasusid määraks).

PankrS § 192¹ lg 4 kohaselt on teenistus on oma tegevuses sõltumatu. Vastavalt PankrS § 192³ lg 3 on teenistuse juhataja oma ülesannete täitmisel sõltumatu ning PankrS § 192⁵ lg 3 kohaselt on **teenistuse juhataja sõltumatu teenistuse ülesannete täideviimiseks ettenähtud eelarve osa käsutamises.** Teenistuse eelarvet ei käsuta seaduse kohaselt mitte ükski teine isik ega asutus, sh kohus.

2.4. Paraku peab Maksejõuetuse teenistus juhtima kohtu tähelepanu ka asjaolule, et **avalike uurimistena läbiviidavates pankrotimenetlustes rakendatav halduri (tunni)tasu alam- ja ülemmäär ei ole kehtiva õiguskorra kohaselt selge**, sest lisaks võlausaldajate poolt juhitavatele nõ võistlevatele pankrotimenetlustele¹ kohalduvale regulatsioonile (üldreeglina PankrS § 65 ja 66 jj) on valdkonna eest vastutav minister kehtestanud 01.02.2021 määrusega nr 2 „Ajutise halduri ja **pankrotihalduri tasu ja kulutuste riigi vahenditest hüvitamise**

¹ Neid rahastavad võlausaldajad ise, mitte riik.

korra“, milles on muuhulgas teistsugused halduri tasu määrad, kui pankrotiseaduse § 65. Vastav ministri määrus on vastu võetud enne Maksejõuetuse teenistuse loomist. Teenistuse kui riigiasutuse eelarves olevad vahendid on ka riigi vahendid.

Lisaks võib valdkonna eest vastutav minister määrusega kehtestada ajutise halduri ja halduri tasu ning hüvitamisele kuuluvate kulutuste arvestamise täpse korra, nõuded kalkulatsioonile ning halduri tasu ja kulude hüvitamise avaldusele, mida seni valdkonna eest vastutav minister paraku kehtestanud ei ole.

Kokkuvõttes - mistahes riikliku järelevalvena ehk avaliku uurimisena läbiviidava pankrotimenetluse pankrotihalduri tasu määrad ning nende kindlaks määramise ning välja maksmise protseduur peaksid Maksejõuetuse teenistuse hinnangul olema reguleeritud seaduse tasandil, mitte enne Maksejõuetuse teenistuse loomist (01.01.2022) kehtestatud valdkonna eest vastutava ministri määruse tasandil, mistõttu tuleks menetleval kohtul antud juhul ennekõike kontrollida vastavate õigust loovate normide (PankrS § 65 lg 10, 11, 11¹, 11²) vastavust Põhiseadusega olukorras, kus tegemist on (varatu) juriidilisest isikust pankrotivõlgniku suhtes riikliku järelevalvena ehk avaliku uurimisena läbiviidava pankrotimenetlusega ja haldusesisese küsimusega.

Taotlus

Määruskaebuse esitaja taotleb Harju Maakohtu 06.12.2024 kohtumääruse tühistamist.

Käesoleva määruskaebuse esitamine on riigilõivuvaba (TsMS § 145 lg 1, HKMS § 104 lg 10).

Käesolevale määruskaebusele on lisatud järgmised lisad:

Lisa 1 - Maksejõuetuse teenistuse 23.08.2024 justiitsministeeriumile esitatud selgitustaotlus koos pankrotiseaduse seletuskirjaga

Lisa 2 - Maksejõuetuse teenistuse 11.10.2024 justiitsministeeriumile esitatud täiendav selgitustaotlus

Lugupidamisega

(digiallkirjastatud)

Signe Viimsalu

Juhataja

Maksejõuetuse teenistus